

CENTAR ZA
DRUŠTVENI DIJALOG I
REGIONALNE INICIJATIVE

NOVI NARATIV NORMALIZACIJE

▶ UVOD

Dokument koji je pred vama je proizvod kako eksperata za komunikaciju koje je angažovao Centar za društveni dijalog i regionalne inicijative (CDDRI) u okviru projekta „Unapređenje komunikacije za sveobuhvatni sporazum“, tako i dugogodišnjeg rada (istraživanja javnog mnjenja, analize, diskusije) CDDRI u okviru bavljenja regionalnim odnosima i, posebno, kosovskim pitanjem u okviru Briselskog dijaloga.

Cilj objavljivanja ovakvog dokumenta je da pomogne proces normalizacije odnosa dva naroda, srpskog i albanskog, što je u skladu sa radom naše organizacije. Smatramo da proces političke normalizacije i potpisivanje sveobuhvatnog sporazuma o normalizaciji odnosa, koji su proklamovani u Briselskom dijalogu i prihvaćeni od strane Beograda i Prištine samim učešćem u istom, ni blizu nisu dovoljni za unapređenje regionalne stabilnosti i saradnje i značajnog kvalitativnog skoka u odnosima dva naroda. Doprinos ovog dokumenta vidimo u promeni narativa o budućem odnosu i saradnji dva naroda, jer nam je pretpostavka (zasnovana, između ostalog, i na istraživanjima javnog mnjenja koje sprovodimo redovno od 2019. godine) da zvanični narativ gotovo jednako, ako ne i više, utiče na kreiranje stavova među građanima od uvreženih predrasuda i usvojene „istine“ o drugom narodu.

CDDRI već godinama pokušava da pronikne u „srce i umove“ građana Srbije kada je u pitanju Kosovo- njihov odnos prema kosovskom pitanju, potencijalnim rešenjima i Albancima generalno. U ovom poduhvatu, želeli smo da se fokusiramo na ono što smatramo najvažnijim za budućnost celog regiona, a to je odnos, to jest – normalizacija odnosa između dva naroda. Eksperti za komunikaciju su pokušali da iskoriste postojeća istraživanja i analize i kombinuju ih sa akumuliranim znanjem o kosovskom problemu kako bi dizajnirali ovaj dokument namanjen svim javnim delatnicima, a pogotovo donosiocima odluka: onima koji značajno utiču na kreiranje narativa i, posledično, na oblikovanje mišljenja i ponašanja građana.

„Platforma za normalizaciju odnosa Srba i Albanaca“ je dokument koji može biti upotrebljen odmah, ali može biti i osnova za nadogradnju. Pozivamo sve donosiocice odluka, medije, „influensere“, i druge osobe i organizacije koje plasiraju svoje poruke u javni prostor da pročitaju ovaj dokument, pošalju nam kritike i predloge za unapređenje, i upotrebe ga za poboljšanje odnosa dva naroda.

KONTEKST

Odnosi Srba i Albanaca opterećeni su izrazito složenom i intenzivnom političkom istorijom, uz neobično oskudnu kulturnu i materijalnu interakciju. Ukratko, odnosi dva naroda – koji sticajem složenih istorijskih okolnosti dele životni prostor – obeleženi su oštrim sukobima, s jedne, ali minimumom kulturne i ekonomske razmene, s druge strane. Ciklusi neprijateljstava i direktnog nasilja, uticali su na dominantne obrasce u uzajamnom razumevanju dva naroda, formirajući i pothranjujući snažne negativne predrasude jednog naroda prema drugom.

KLJUČNI STRATEŠKI UVIDI

Opisana stvarnost u odnosima Srba i Albanaca predstavlja veliko opterećenje za razvijanje održivog dijaloga i pronalaženje rešenja za politički konflikt. Međutim, u isto vreme, tako složeni odnosi predstavljaju i akumulirano iskustvo, stvarajući priliku da se uz trezvenu analizu istorije i pragmatičnu analizu aktuelnih prilika lansira novi narativ za prevazilaženje sukoba.

Dva su ključna, međusobno povezana uvida, koja pružaju priliku Srbiji da plasira novi koncept za razrešenje sukoba. Jedan se tiče preovlađujućeg uverenja da je vreme oružanog rešavanja sukoba prošlo, a drugi razumevanja da su dva naroda i dovoljno velika i dovoljno sposobna da sami uspešno dođu do rešenja.

KOMUNIKACIJSKA PLATFORMA

Srbija razume da oružani sukob nije rešenje. Ponovna direktna konfrontacija ne samo što ne bi dovela do održivog rešenja za Srbe na Kosovu, nego je i u praktičnom smislu neizvodiva. Neizvodivost bilo kakve vojne intervencije proizilazi iz statusa koji Srbija ima u odnosima sa vodećim zapadnim silama, koji je obeležen NATO intervencijom iz 1999. godine. Budući da je taj položaj izvor velikih frustracija, potrebno je naći način da se emotivan odnos prema stranom mešanju u političke prilike na Balkanu prevede u učinkovito komunikacijsko rešenje.

Vlasništvo nad dijalogom

I mada to na prvi pogled deluje neintuitivno, upravo negativan odnos prema stranom mešanju može da da prvi impuls za dolazak do rešenja u odnosima Srba i Albanaca. Ukoliko Srbija pođe od pretpostavke da je konflikt potrebno rešiti *dijalogom*, ali da je važno da se dijalog odvija samostalno, bez mešanja stranih sila, stvorili bi se psihološki uslovi da se prevaziđe frustracija, pothrani nacionalni ponos i, najzad, otvori prostor za pragmatična rešenja sukoba.

Za uspešno pacifikovanje odnosa, dakle, važno je razumeti kako emocije funkcionišu, koje emocije treba aktivirati, i u kom redosledu, da bi srpska javnost bila spremna na pragmatična, ali trajna i uzajamno korisna rešenja za konflikt na Kosovu.

Veličina

Ipak, suverenost u vođenju dijaloga nije dovoljna za pridobijanje građana za pragmatična rešenja. Rešenja koja bi bila na korist oba naroda nužno donose neke gubitke, a da bi javnost bila pripremljena na gubitke, potrebno je aktivirati dodatne generatore nacionalnog ponosa, koji bi bili takvi da olakšavaju prihvatanje pragmatičnih rešenja.

Jedan od način da se to postigne bilo bi isticanje veličine srpskog naroda na datom istorijskom prostoru, ali na način da se samorazumevanje Srba kao velikog naroda prevede u razumevanje da sa veličinom jednog naroda ide i veća odgovornost, pa samim tim i obaveza da se pristane na kompromise. Kao najbrojniji narod na ex-Yu prostoru, Srbi treba da uživaju posebna prava, ali i da osveste da položaj drugih naroda na istom tom prostoru zavisi od toga koliko slobode i komfora drugi osećaju u odnosu sa njim. Na taj način bi bio zadovoljen nacionalni ponos, koji bi u isto vreme bio angažovan za potrebe racionalnog pristupa ciljevima dijaloga.

Poruke za normalizaciju dva naroda

Uprkos svim problemima u našim odnosima, uprkos istoriji i nemogućnosti da uspostavimo funkcionalan dijalog za prištinskim vlastima – pružamo ruku albanskom narodu na Kosovu.

Naš odnos sa prištinskim institucijama ne treba da odražava odnose sa albanskim narodom. Blizina naša dva naroda, deljenje istog životnog prostora, pa i veličina, obavezuju nas da ostvarimo najbolje moguće odnose, uspostavimo kulturnu razmenu i otvorimo vrata ekonomskog prosperiteta generacijama Srba i Albanaca.

Srpski i albanski narod su najveći narodi u ovom delu Balkana i to je dovoljno važan razlog da odgovorno i slobodoumno pristupimo dijalogu, bez pritisaka sa strane i sa ciljem postizanja sveobuhvatnog sporazuma.

Pred nama je prilika da dokažemo da smo narodi koji preuzimaju odgovornost. Svesni smo da rešenja do kojih ćemo doći neće učiniti nijednu od strana srećnom, ali svaku može učiniti zadovoljnom prilikama koje bismo obezbedili našoj deci. Samo oni narodi koji imaju šta da ostave svojim pokoljenjima mogu sa pravom da govore o svojoj veličini.

MEHANIZMI UTICAJA

Angažovani mehanizmi bi varirali od emocionalnih, preko normativnih, pa sve do kombinacije emotivnih i racionalnih. Čisto emocionalni okviri bi služili pobuđivanju nacionalnog ponosa na osnovu predstave o istorijskoj žrtvi, s jedne, te istorijskoj težnji ka nezavisnosti, sa druge strane. Oba motiva su izrazito snažna u kolektivnom iskustvu srpskog društva. Normativni okvir bi se ticao specifičnog razumevanja pravičnosti, koji akcentuje davanje prava drugima uz pomoć i na osnovu afirmisanja vlastitih prava. Pomenuti emocionalni mehanizmi i normativni okvir predstavljali bi, otuda, nužnu osnovu za dalje plasiranje poruka.

Ključni emocionalno-racionalni okvir za ostvarivanje uticaja se zasniva na prenošenju poruke da veličina jednog naroda nužno podrazumeva prihvatanje kompromisa. Jedini način da se kompromis predstavi kao nešto pozitivno jeste da se shvati kao da proističe iz afirmativnog emocionalnog sadržaja, što u ovom slučaju ideja o veličini vlastitog naroda. Narod koji je veliki ima i veće obaveze.

Najzad, taktike za pristup svakom od dva moguća pragmatična rešenja su razvijene na prethodno objašnjenim psihološkim uvidima (suverenost i veličina), a slogani bi bili njihovi izrazi.

